

Natur og Ungdom
Torggata 34
Postboks 4783 Sofienberg
0506 OSLO

Olje- og energidepartementet
Einar Gerhardsens plass 1
Postboks 8148 Dep, 0033 Oslo

Kopi til:

Norges Vassdrag- og energidirektorat, SAE Vind, Sarepta energi, Statnett

Samlet klage for konsesjonsvedtakene gitt Roan, Storheia, Kvenndalsfjellet og Sørmarksfjellet vindpark, samt samordnet nettilknytning sør for Roan.

Natur og Ungdom (NU) viser til NVEs vedtak av 7. juni, hvor vindkraftprosjektene Roan, Storheia, Kvenndalsfjellet og Sørmarksfjellet fikk konsesjon, samt samordnet nettilknytning sør for Roan. NU ønsker i denne sammenheng og å vise til vår egen høringsuttalelse for de fire vindkraftprosjektene og nettilknytningen (NU 2009).

Oppsummering

Natur og Ungdom stilte seg positiv til utbygging av de fire vindkraftprosjektene Roan, Storheia, Kvenndalsfjellet og Sørmarksfjellet, og utvidet nettilknytning sør for Roan, forutsatt at en rekke krav skulle innfris. I vedtakene fra NVE kan vi ikke se at noen av våre innspill er tatt til etterfølgelse.

Verden står i dag ovenfor dramatiske klimaendringer, og er helt avhengig av at de fossile brenslene byttes ut med fornybar energi. Vi er nå inne i den største utryddelsen av arter siden dinosaurerne døde ut, og samtidig som vi må ha produksjon av fornybar energi, må vi verne om det biologiske mangfoldet. I denne klagen vil vi gjennomgå de forskjellige kravene våre for de ulike prosjektene, og vise hvilke endringer de ulike prosjektene må foreta, for at en utbygging blir mest mulig skånsom for naturmangfoldet. Slik vedtakene foreligger i dag kan

ikke NU se at NVE har foretatt noen endringer med bakgrunn i konflikt med det biologiske mangfoldet, og at det i all hovedsak er tatt hensyn til landskap og rein.

Vi ønsker å presisere at NU ikke ønsker at konsesjonen til vindkraftverkene, og nettilknytningen trekkes tilbake, men at det stilles langt strengere krav til utbyggerne i konsesjonen. Det er i all hovedsak Storheia og Roan NU mener NVE ikke har ivaretatt våre innvendinger mot og krav til, men vi mener det må stilles krav om sumvirkningsanalyser for fugl, før vi eventuelt kan si ja til Kvenndalsfjellet og Sørmarksfjellet.

NU mener det må stilles følgende krav:

- Konsekvensutredning for sumvirkningene for truede fuglearter, med særlig fokus på å kartlegge hekkeområder og trekkruiter
- Buffersone på minst 200 meter mellom verdifulle naturtyper og nærmeste inngrep
- For- og etterundersøkelser for konsekvenser på biologisk mangfold, særlig for fugl og verdifulle naturtyper.
- Beskyttende tiltak mot elektrokusjon av fugl må gjennomføres for samtlige kraftlinjer med middels spenning. I områder der man kjenner til viktige fugletrekk må de mest kollisjonsutsatte traséene velges bort og jordkabel må gis en reel vurdering
- Helhetlig vurdering av hvor mye INON som vil gå tapt, type INON, og hvor stort tap av INON hver kommune vil få med de prioriterte vindkraftprosjektene og kraftlinja Namsos – Roan – Storheia, må utføres på bakgrunn av ny INON-statistikk
- Fagpersonell må benyttes i detaljplanlegging av vindkraftanleggene med tanke på verdifulle naturlokaliteter og plassering av veg, oppstillingsplasser og turbiner
- Både Roan vindpark og Storheia vindpark må justere planområdet, se eget kapittel 4 og 5

På vegne av Natur og Ungdom

Sign.

Silje Lundberg

Nestleder

sign.

Live Østvik

Leder Sør- Trøndelag

1. Innledning

1.1 Vi trenger mer fornybar energi

Klimaendringene er farlige, urettferdige og allerede i gang. Det viktigste Norge kan gjøre for klimaet er å kutte egne utslipp. I tillegg til et fornybart kraftforbruk på rundt 120 TWh, bruker Norge omlag 190 TWh fossil energi årlig som medfører store CO₂-utslipp. Vi bruker store mengder forurensende energi, først og fremst i transportsektoren og på sokkelen. Den forurensende energien må erstattes av miljøvennlig energi, gjennom elektrifisering av sokkelen, satsing på jernbane og utslippsfrie biler. Dersom vi skal få til alt dette har vi et stort behov for miljøvennlig energi og derfor et stort behov for vindkraft. Vi har de økonomiske mulighetene, samt noen av Europas beste vindressurser. Dermed har vi et stort ansvar for å legge til rette for mer miljøvennlig energiproduksjon.

Stortinget har som mål å stoppe tapet av det biologiske mangfoldet innen 2010 og produksjon av 3 TWh fra vindkraft innen 2010, samt 30 TWh fra fornybar energi og energieffektivitet innen 2016. Ifølge Direktoratet for Naturforvaltning (DN) vil det i forhold til miljø, være uproblematisk å realisere mer enn 3 TWh fra vindkraft (DN 2006). I lys av klimaproblematikken er det nødvendig å få på plass mer miljøvennlig energi. NU krever derfor 20 TWh fra vindkraft innen 2020 og mener at alle fylker med gode vindlokaliteter må bidra til å øke Norges fornybare energiproduksjon.

1.2 Viktige hensyn ved energiproduksjon

All energiproduksjon har miljøkonsekvenser. Konsekvenser for biologisk mangfold, kulturminner, synlighet, støy og friluftsliv er noen eksempler. NU går inn for en miljøvennlig vindkraftutbygging. En miljøvennlig vindkraftutbygging må innebære en betydelig utbygging, men av gode prosjekter som ikke gjør uopprettelig skade på naturmangfoldet. For å sikre en slik utbygging, er det avgjørende å prioritere mellom de ulike hensynene, og skille mellom reversible og irreversible konsekvenser av vindkraftutbygging.

Klimaendringer og utryddelse av arter har irreversible konsekvenser, og er to hensyn som veies opp mot hverandre. Visuell påvirkning av landskap er derimot et reversibelt forhold, og må følgelig tillegges mindre vekt ved utbygging. NU mener at det i friluftsområder og områder med kulturminner også må gjøres forskjell på direkte konsekvenser og visuelle

fjernvirkninger. Fjernvirkninger som synlighet til vindkraftanlegg fra områdene kan ikke tillegges avgjørende vekt.

Det grunnleggende skillet mellom reversible og irreversible konsekvenser må tillegges størst vekt ved vurdering av ulike miljøhensyn. Det taler for at klimapotensialet ved vindkraft og konflikt med sårbare arter må være avgjørende hensyn, mens reversible konsekvenser ikke skal være avgjørende.

2. Biologisk mangfold

Naturen vår er livsgrunnlaget vårt. En femdel av alle artene vi kjenner til i Norge står på rødlista over truede og sårbare arter. Disse artene og deres leveområder har vi et særskilt ansvar for å bevare, samtidig som klimaendringer er på vei til å bli den største trusselen mot biologisk mangfold. I følge FN klimapanels siste rapport som kom i 2007 vil så mye som 20 til 30 prosent av alle artene være i større fare for utryddelse ved en økning på over 2 grader i den globale gjennomsnittstemperaturen. Siden den gang er det kommet ny forskning som tilsier at risikoen er større ved lavere temperaturøkning

2.1. Inngrepsfrie naturområder

Inngrepsfrie naturområder (INON) er alle arealer som ligger mer enn en kilometer i luftlinje fra nærmeste tyngre tekniske inngrep.

Større sammenhengende og lite påvirka naturområder er sjeldne og biologisk verdifulle. Områder som ligger mer enn 5 kilometer fra tyngre tekniske inngrep (villmarkspregede områder) er redusert fra å utgjøre 48 % av Norges landareal i 1900 til bare 11,7 % i 2003. Oppdeling av større sammenhengende urørte naturområder fører til problemer for arealkrevende arter, som store rovdyr, fjellrev og storfugl.

Den største trusselen mot artsmangfoldet i dag er oppdeling og ødeleggelse av artenes leveområder. INON-områder vil reduseres ved inngrep som vindkraftutbygging, det er derfor viktig å sørge for at disse inngrepene blir minst mulig, og at man så langt det går unngår oppdeling og nedbygging av leveområder for viktige planter, dyr og naturtyper.

3. Prosjektene på Fosen

I NUs høringsuttalelse vurderte vi prosjektene Kvenndalsfjellet, Storheia, Roan, Sørmarksfjellet og kraftlinja Roan – Storheia. NU har hele tiden vært tydelig på at dette er prosjekter vi er for, så lenge en del vilkår settes, og konsesjonene krever en del etter undersøkelser. Det er positivt at NVE ba aktørene om å utrede sumvirkninger for reindrift på Fosen, men hvorfor dette ikke ble krevd for fugl er noe vi stiller oss spørrende til. Når vedtaket fra NVE nå kom, fortsatt uten at det forelå krav om sumvirkningsanalyse, er dette svært bekymringsverdig for det biologiske mangfoldet.

3.1. Sumvirkninger for fugl

I fagutredningen for biologisk mangfold for Storheia presiseres det at de krav NVE har stilt i utredningsprogrammet om at eventuelle konsekvenser for fugl skal sees i sammenheng med andre planer om vindkraftverk i nærheten, vurderes som vesentlig mindre omfattende enn et krav om egen sumvirkningsutredning, etter instruks fra NVE/Statkraft.

NU kan ikke forstå hvorfor det ikke er stilt like strenge krav for utredning av sumvirkninger for fugl som det er gjort for reindrift, og mener at OED må stille krav om en slik utredning. Dette nevnes også i fagutredningen for Storheia, der det anbefales å gjøre en sumvirkningsvurdering av alle planlagte vindkraftanlegg på Fosen for å vurdere total konsekvensene for naturmiljø, og spesielt for truede fuglearter.

NU mener derfor at OED må stille krav til at det gjennomføres en konsekvensutredning for sumvirkningene for truede fuglearter, med særlig fokus på å kartlegge hekkeområder og trekkruiter.

3.2. Viktige naturtyper

Den kanskje viktigste naturtypen på Fosen er kystgranskog eller boreal regnskog. Fordi skogtypen bare finnes langs kysten av Midt-Norge, avgrenset til 39 kommuner, med unntak av noen få lokaliteter i Sibir og Canada, har Norge et viktig internasjonalt ansvar for bevaring av boreal regnskog.

I Norge er det stor usikkerhet rundt hvor mye boreal regnskog vi har igjen. Det er laget 4

estimerer av intakt boreal regnskog som oppgir tall mellom 88 km² og 396 km². Alle disse tallene representerer trolig et overestimat i forhold til det reelle antallet (NIJS 2002). Av den boreale regnskogen vi har i Norge er svært lite vernet. Sammenlagt er det vernet 210 km² med kystbarskog i Norge (Biofokus 2009), og arealene med boreal regnskog innenfor disse områdene er både dårlig kartlagt og svært små. Tallet for vernet kystgranskog er uvisst.

Skogstypen karakteriseres som regnskog fordi den har stabilt høy fuktighet, enten gjennom mye nedbør, mange nedbørsdøgn eller lav fordamping. Dette gir et rikt arts mangfold, spesielt av mose og lav som trønderlav og granfylllav. Boreal regnskog er trukket fram som en prioritert skogtype i NINA og Skogforsks evaluering av skogvernet fra 2003, og igjen i NINAs rapport boreale lauvskoger fra 2008.

Skogtypen kystgranskog er veldig sårbar mot inngrep, også inngrep i randsonen. Store inngrep inntil eller i deler av boreale regnskoger har vist seg å være nesten like ødeleggende som inngrep i selve lokaliteten (DN 1997). For å sikre de naturverdiene som finnes der er det viktig å sørge for en buffersone på minst 200 meter mellom lokalitetene og nærmeste inngrep. NU mener det er avgjørende at fagpersonell benyttes i detaljplanlegging av vindkraftanleggene med tanke på verdifulle naturlokaliteter og plassering av veg, oppstillingsplasser og turbiner. Om dette ikke detaljplanlegges på en god måte risikerer vi å ødelegge disse naturverdiene.

3.3. Krav til for- og etterundersøkelser

Ved konsesjon til vindkraftprosjektene krevde NU at NVE måtte stille krav til for- og etterundersøkelser for konsekvenser for biologisk mangfold, da spesielt fugl og verdifulle naturtyper som boreal regnskog. For som fagutredningen for Storheia helt riktig påpeker, er det i dag et lavt kunnskapsnivå om effekter av ulike typer inngrep på biologisk mangfold. Dette skyldes blant annet manglende undersøkelser før og etter at et inngrep er gjort.

Så vidt NU kjenner foregår det i Norge kun slik forskning på vindkraftens konsekvenser for fugl ved vindkraftanlegget på Smøla. Dersom man i fremtiden skal kunne fatte fornuftige konsesjonsvedtak for utbygging av miljøvennlig vindkraft er det helt avgjørende at dette kunnskapsgrunnlaget forbedres betraktelig.

Vi kan ikke forstå hvorfor NVE ikke vil bidra til dette ved å stille krav om før- og etterundersøkelser for konsekvenser på biologisk mangfold, særlig for fugl og verdifulle naturtyper. Dette er noe vi krever at OED gjør. NU ser for seg at slike undersøkelser bør gjøres før og under anleggsarbeidet og i løpet av de fem første driftsårene for hvert vindkraftanlegg.

3.4. Nettilknytning og biologisk mangfold

Nettilknytning for samtlige vindkraftanlegg må legges utenom verdifulle naturlokaliteter. Utredningen om *samordnet nettilknytning for vindkraftverk sør for Roan* peker på det er mange lokaliteter med boreal regnskog i planområdet og at ryddegater eller andre arealinngrep kan gi svært negative konsekvenser i form av utdøing av rødlistede arter. Slik traséalternativene er foreslått, vil en rekke lokaliteter med boreal regnskog bli berørt. NU mener det er helt uaktuelt å legge opp til en styrt rasering av disse områdene og at samtlige traseer for nett må legges utenom alle kjente lokaliteter.

Generelt må det legges opp til at alle kraftlinjene samles med eksisterende inngrep og parallellføres med eksisterende kraftlinjer. Ved konsesjon til vindkraftprosjektene må det må krav til at samtlige av kraftlinjene må bygges på en slik måte som anbefales i DN's handlingsplan for Hubro (DN 2009). Handlingsplanen (bevaringsplan) er et ekstraordinært tiltak for å sikre overlevelsen av Hubro på lang sikt og har en rekke tiltak for å oppnå dette. Forhindring av elektrokusjon og kollisjoner med kraftledninger anses for å være det viktigste tiltaket i dag. For å unngå elektrokusjon er beskyttende tiltak for hubro isolasjon av strømførende liner (faseledere) ved mastene og transformatorene, oppsetting av innretninger slik at fuglene blir hindret i å lande på traversen, masten eller transformatoren, eller oppsetting av forhøyde plattformer som fuglene kan sitte trygt på. Kollisjonsproblemer anses som lagt vanskeligere å løse, og med unntak av jordkabel finnes det ingen tiltak som fullstendig eliminerer dette problemet.

Ifølge handlingsplanen er det antatt at 60-80 par hubro holder til i Sør-Trøndelag. Da leveområdene til et hubropar er opptil 10 km i diameter fra reiområdet må det isoleres mest mulig av kraftlinjer i nærheten med middels spenning (22kV-132kV).

NU kan ikke se at NVE har stilt krav om at beskyttende tiltak som nevnt over gjennomføres for samtlige kraftlinjer med middels spenning. Derfor er dette noe vi krever OED gjør. I områder der man kjenner til viktige fugletrekk må de mest kollisjonsutsatte traseene velges bort og jordkabel må gis en reel vurdering og utredning.

3.5. Oppdatert vurdering av inngrepsfrie områder

NU er kjent med at Direktoratet for naturforvaltning har oppdatert statistikk for INON-områder i Norge per januar 2008. Nåværende kunnskapsgrunnlag stammer fra januar 2003. Det er grunn til å tro at status for større områder er forandret på disse 5 årene, også på Fosen. NU mener derfor det vil være fornuftig at alle prosjektene vurderes på nytt med tanke på påvirkning av INON-områder, når man vet at kunnskapsgrunnlaget vil bli forbedret. På bakgrunn av dette må det gjøres en helhetlig vurdering av hvor mye INON som går tapt, hvilken type INON, og hvor stort tap av INON hver kommune vil få med de prioriterte vindkraftprosjektene og kraftlinja Namsos – Roan – Storheia. Dette vil gi et bedre beslutningsgrunnlag for de enkelte kommunene, da flere vindkraftparker og kraftlinjer er planlagt over flere kommuner med svært forskjellig omfang av INON-områder. For eksempel har Åfjord over 456 km² med områder lenger unna enn 1 km fra tyngre teknisk inngrep, mens Bjugn har omlag 44 km².

4. Roan vindpark

NU mener en utbygging av Roan vindkraftpark er viktig for å øke mengden produsert fornybar energi i Norge, men mener det vil bli for store negative konsekvenser for biologisk mangfold og reindrift knyttet til Haraheia-delen av vindkraftparken til at det er forsvarlig å bygge ut denne. NU kan derfor ikke gå for full utbygging av Roan vindpark. Med dagens kunnskapsgrunnlag kan imidlertid NU stille seg positiv til utbygging av Roan-delen av vindkraftparken dersom fagutreders forslag til avbøtende tiltak følges opp, og dersom en ny trasé for kraftledning fra vindkraftparken via Straum trafo til Roan trafo viser seg å ikke ha store negative konsekvenser for biologisk mangfold.

NU kan heller ikke skjønne hvordan NVE kan si seg uenig med fagutredene for Roan, når det kommer til konfliktnivå for fugl. Dette gjelder bla lom. Her peker NVE på at det i dag ikke blir rapportert om kollisjoner med lom, men sier også at dette ikke er noe som er påkrevd i

vindparkene. NVE avslår blankt å fjerne de 8 møllene NU ber om blir fjernet, fordi det alltid vil være en kollisjonsfare, og fordi verdien av planområdet ikke er så stor for fugl. 4 av disse møllene kommer i direkte konflikt med hekkeområdene til de rødlistede fuglene i planområdet for Roan-delen av vindparken. NU finner det uakseptabelt at NVE blankt avslår å gjøre avbøtende tiltak og flytte disse møllene. Her blir det konstatert rødlistede arter, og ett av tiltakene som vil begrense effekten på rødlistede arter i området er å fjerne disse møllene. Likevel avslår NVE dette blankt, angivelig fordi det alltid vil være en risiko. NU mener den risikoen må gjøres så minimal som mulig, og krever derfor at OED tar våre innspill på dette området til følge.

NU mener det er en katastrofe for det biologiske mangfoldet at NVE nå har gitt konsesjon til traseen mellom Straum og Roan. Her har NVE overkjørt innstillingen til verneplan fra Miljøverndepartementet og gitt konsesjon til trasé 1- justert. Dette er den som klart har størst negative konsekvenser for biologisk mangfold og som går inn i Tostendalen naturreservat. Ved at NVE har gitt konsesjon til denne traseen er NVE med på å undergrave verdien av biologisk mangfold og vernede naturreservat. Det er akkurat slike momenter som gjør at vindkraftsaker ofte er langt mer konfliktfull enn de trenger å være.

Vi kan ikke se at noen av våre innspill er tatt til følge av NVE i deres vedtak. Derfor kever vi at OED:

- Opprettholder konsesjonen for Roandelen av vindparken, men begrenser planområdet til å ikke inkludere Haraheia-delen av vindkraftparken.
- Alle avbøtende tiltak følges opp
- Det gis ikke konsesjon til trasé 1- justert, som går gjennom Tosendalen naturreservat.
- Det utredes en ny trasé for kraftledningen via Straum trafo til Roan trafo

5. Storheia vindpark

Storheia vindkraftpark vil potensielt kunne produsere store mengder fornybar energi, avhengig av utbyggingsløsning og planområde. Med dagens kunnskapsgrunnlag går NU mot full utbygging av Storheia. NU mener at møllene langs åskanten helt øst i planområdet hvor

det er registrert et trekk av havørn og kongeørn må fjernes. NU registrerer at NVE har begrenset planområdet, men at disse begrensningene ikke er lagt i fugletrekket, og at de ikke er gjort ut fra hensynet til biologisk mangfold. NU mener det kun er planområdet i fugletrekket som skal begrenses, og ikke den sørøstlige delen av planområdet som NVE har foreslått.

NU registrerer også at NVE har gitt konsesjon til den justerte traseen for nettilknytningen. Begrunnelsen er at den justerte traseen samlet sett har de minste virkningene, da spesielt med hensyn til landskap. Dette mener NU er feil. Det er i slike situasjoner NU mener NVE må vekte de ulike hensynene. Når traseen 2.2 er den løsningen som helt klart har minst konsekvenser for naturmangfoldet, gir NVE konsesjon til den justerte traseen, som vil komme i kollisjonsfare for rovfugl. NVE skriver videre i sin konsesjon til Storheia at de vil stille krav til Statnett sin linje om å parallellføres med den justerte linjen. Dette er noe vi mener NVE må gjøre i sin behandling av Statnett sin søknad om forlengelse av sentralnettet fra Storheia og sørover, men at det ikke gir grunnlag for å gi konsesjon til traseer som er med på å bygge ned det biologiske mangfoldet.

Heller ikke våre innspill til Storheia vindpark kan vi se at har blitt tatt til følge. Derfor krever vi at OED:

- Begrenser planområdet i den østre delen av vindmølleparken, slik at det ikke blir satt opp turbiner i fugletrekket
- SAE-vind får konsesjon til trasé 2.2
- Det må settes en buffersone på 200 meter rundt viktige naturlokaliteter og 1000 meter rundt den gamle kjente hekkelokaliteten for Hubro.

6. Nettilknytning sør for Roan

NU mener det er viktig å peke på at NVE ikke har tatt våre innspill om flytting av trafostasjonen i Roan til etterfølgelse. Dette er noe vi krevde både i vår høring til Namsos – Roan, og i den samordnede høringen vår for de utvalgte prosjektene på Fosen og nettilknytningen Roan – Storheia. Transformatorstasjonen i Roan måtte flyttes enten lengre sør eller lengre nord, for å ikke komme i konflikt med de viktige naturområdene Gammelsætra og Haugtjørna. Vi mener det er uholdbart at transformatorstasjonen ikke er flyttet. Dersom man

ser områdene Gammelsætra og Haugtjørna i sammenheng vil dette utgjøre et av de største, rikeste og mest varierte områdene med boreal regnskog på Fosenhalvøya. Ved bygging av trafostasjonen på Roan, uten å flytte den vil den mest verdifulle delen av Gammelsætra bli totalødelagt av linja som vil gå i nordøstlig retning ut fra stasjonen. Derfor understreker vi fortsatt at trafostasjonen må flyttes slik vi krevde i vår høringsuttalelse tidligere.

Vi kan heller ikke se at NVE har forsøkt å samle inngrepet kraftlinjen er, til eksisterende inngrep, som veier. Dette er noe vi finner svært problematisk og ber OED se på samla inngrep i en større grad enn hva NVE har gjort. Dette vil gjøre det mulig å få langt mindre inngrep i naturen.

7. Kilder:

Biofokus 2009: Tall mottatt fra Biofokus etter henvendelse 28.09.09 til Terje Blindheim

DN 1997: Direktoratet for naturforvaltning 1997. Boreal regnskog i Midt-Norge. DN-rapport 1997-2.

DN 2009: Direktoratet for naturforvaltning 2009. Handlingsplan for hubro Bubo bubo. DN-Rapport 2009-1.

DN 2006: <http://www.dirnat.no/content.ap?thisId=500023671&language=0>

NIJS 2002: Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, "Areal tall for boreal regnskog i Norge", 2002

NU 2009: Samlet høringsuttalelse for prioriterte vindkraftanlegg på Fosen, samt kraftlinja Roan - Storheia

8. Litteratur

Asplan Viak: Konsekvensutredning naturmiljø Storheia Vindpark, august 2009

Direktoratet for naturforvaltning 2009. Handlingsplan for hubro Bubo bubo. DN-Rapport 2009:1.

Direktoratet for naturforvaltning 1997. Boreal regnskog i Midt-Norge. DN-Rapport 1997-2.

Framstad E., Bjørn Økland et al. Norsk institutt for naturforskning (NINA), Skogforsk:

Fagrapport 54 Evaluering av skogvernet i Norge. 2002

Gaarder, G., Abel, K., Hofton, T.H., Holien, H. & Reiso, S. 2005. Boreal regnskog i Midt-Norge. Reinventeringer av utvalgte lokaliteter i 2004. Miljøfaglig Utredning, rapport 2005:12.

Larsen, B. H. & Fjeldstad, H. 2007. Roan vindpark. Konsekvensutredning på tema Biologisk mangfold. Miljøfaglig Utredning Rapport 2007-50: 1-64.

Larsen, B. H. & Fjeldstad, H. 2007. Haraheia vindpark. Konsekvensutredning på tema Biologisk mangfold. Miljøfaglig Utredning Rapport 2007-51: 1-68.

NINA rapport 367: Boreale lauvskoger i Norge. 2008

Norsk Hydro Energi: Harbarksfjellet Vindpark, konsesjonssøknad og konsekvensutredning, mars 2003

Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, "Areal tall for boreal regnskog i Norge", 2002

Sarepta Energi: Roan Vindkraftverk, konsesjonssøknad med konsekvensutredninger og forslag til reguleringsplan

Statkraft: Kvenndalsfjellet vindpark, konsesjonssøknad og forslag til reguleringsplan, juni

2006

Sarepta Energi AS: Oksbåsheia vindpark med nettilknytning, juli 2006

Sarepta Energi AS: Sørmarksfjellet vindkraftverk, tilleggsutredninger/ endringssøknad til konsesjonssøknad for Oksbåsheia vindpark, august 2009

Sarepta Energi AS: Sørmarksfjellet vindkraftverk, tilleggsutredninger konsekvenser, august 2009

Statkraft: Storheia vindpark, konsesjonssøknad og forslag til reguleringsplan, del A og del B, mars 2008

Sarepta Energi AS, Statkraft og Trønder Energi: Samordnet nettilknytning av vindkraftverk sør for Roan, konsesjonssøknad og konsekvensutredninger, mars 2008

Statkraft Development, Sarepta Energi AS og Statnett: Samlede virkninger for reindrift av prioriterte vindkraftprosjekter på Fosen, august 2009

Smith et al. (2009), "Assessing dangerous climate change through an update of the

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) 'reasons for concern'",

<http://www.pnas.org/content/106/11/4133.abstract>

Sweco grøner: nettilknytning Oksbåsheia vindpark, konsekvenser for naturmiljø, februar 2007

300 (420) kV-ledning Roan-Storheia, søknad om konsesjon, ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse, konsekvensutredning, mai 2009

[Kart på www.naturbase.no](http://www.naturbase.no)

[Søk i rødlistebasen på www.artsdatabanken.no](http://www.artsdatabanken.no)